

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
oddelenie metodických činností
Staré grunty 52, 841 04 Bratislava

Správa o stave výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách v školskom roku 2013/2014 v SR

Zvýšená pozornosť počas výkonu školskej inšpekcie v **182** kontrolovaných školách bola venovaná výchove a vzdelávaniu (V a V) detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Z toho bolo 175 štátnych, 4 cirkevné (CMŠ) a 3 súkromné (SMŠ) školy. Zdrojom informácií boli výsledky **479** hospitácií, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, fyzická kontrola priestorov materských škôl (MŠ), informačný dotazník pre riaditeľa MŠ a analýza dokumentácie kontrolovaných MŠ.

Z celkového počtu **10 344** detí bolo **68** (0,66 %) so **ŠVVP**. **Školy im zabezpečovali rovnoprávny prístup k V a V**. Prevažne mali a školským inšpektorom predložili k nahliadnutiu osobný spis dieťaťa, návrh na prijatie, potvrdenie o zdravotnom stave dieťaťa, správy zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia, písomné vyjadrenie k školskému začleneniu vedené na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva, písomnú žiadosť a *informovaný súhlas* zákonného zástupcu k začleneniu dieťaťa, ako aj dokumentáciu týkajúcu sa spolupráce s poradenskými zariadeniami a so zákonnými zástupcami. V návrhoch na prijatie nie vždy boli vyplnené všetky časti, absentovali dátumy, podpisy a meno osoby, ktorá podala návrh. O výchovno-vzdelávacích výsledkoch a napredovaní dieťaťa so zdravotným znevýhodnením (ZZ) v *Trenčianskom* kraji viedli učitelia záznamy v pedagogickej diagnostike, ktoré využívali pri poskytovaní informácií zákonným zástupcom a pri určovaní účinných výchovno-vzdelávacích postupov v spolupráci so špeciálnym pedagógom. Najvyššie počty v triedach boli dodržiavané, okrem jednej školy *Banskobystrického* kraja. Dieťa so ZZ bolo prijaté na základe výsledkov vyšetrenia psychologической ambulancie a nebolo zohľadnené v celkovom počte prijatých detí do heterogénnej triedy, čo bolo v rozpore s správnymi predpismi. Príčinami nedostatkov vo vedení pedagogickej a ďalšej *dokumentácie*, postupov a zaraďovaní detí do tried bola, tak ako v predchádzajúcom období, slabá orientácia učiteľov v právnych predpisoch a nedôslednosť v ich uplatňovaní. **Výkonom práv detí so ŠVVP neboli obmedzované práva ostatných detí.**

Školské vzdelávacie programy (ŠkVP), okrem jedného, deklarovali vytvorenie podmienok pre V a V detí so ŠVVP s rešpektovaním ich osobitosti, napr. aj zabezpečením úzkej spolupráce so zákonnými zástupcami, s inými školami, s pediatrom, s poradenskými zariadeniami, so zriaďovateľom, so zamestnancami úradov práce a sociálnych vecí, detského domova, či s mimovládnyimi organizáciami. V *Banskobystrickom* kraji jedna MŠ uvádzala cieľ smerujúci k posilneniu spolupráce s rodinou pri zaškolení všetkých detí z obce pred vstupom do základnej školy (ZŠ).

S informovaným súhlasom zákonných zástupcov, zväčša podľa *individuálnych vzdelávacích programov* (IVP), ktoré školy vypracovali v spolupráci s poradenskými zariadeniami, bolo vzdelávaných **12** (17,65 %) detí. Odborníci poradenských zariadení podľa potreby poskytovali deťom, ich zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom odbornú pomoc a starostlivosť.

Najčastejšími *formami spolupráce* medzi školami a zákonnými zástupcami detí so ZZ boli konzultácie postupov k eliminovaniu zdravotného znevýhodnenia, rešpektovanie odporúčaní učiteľov a poradenských zariadení, využívanie možností priamej účasti zákonných zástupcov v procese V a V, požičiavanie špeciálnych a kompenzačných pomôcok. Ich uplatňovanie

prispelo k výrazným pokrokom detí v perceptuálno-motorickej, emocionálnej a sociálnej oblasti. Kontrolované školy organizovali a zúčastňovali sa rôznych kultúrno-spoločenských a športových aktivít¹, aj v spolupráci so zákonnými zástupcami, ktorí sa primerane podieľali na rozvoji záujmov a zručností svojich detí. Realizáciou rôznorodých podujatí umožňovali prezentovanie osobnostných a sociálnych spôsobilostí detí.

Pozitívnym dopadom spolupráce škôl so zákonnými zástupcami, s rôznymi školami, poradenskými zariadeniami, samosprávami a pod. bolo skvalitňovanie V a V smerujúce k napomáhaniu rozvoja základných kompetencií detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP), ako aj k ich bezproblémovému prechodu do ZŠ. Na zlepšenie výchovno-vzdelávacích výsledkov detí prijala škola *Nitrianskeho* kraja opatrenia zamerané na zvýšenú individuálnu starostlivosť a argumentačnú komunikáciu so zákonnými zástupcami. V *Trenčianskom* kraji učitelia v spolupráci s vychovávateľmi v detskom domove a s logopédom účinne ovplyvňovali výchovno-vzdelávacie výsledky a prejavy správania sa dieťaťa zo SZP.

V **rozhovoroch** pedagogickí zamestnanci kontrolovaných škôl konštatovali, že vzdelávanie detí so ŠVVP vyžadovalo vzájomnú ohľadupnosť, toleranciu a kooperáciu všetkých detí. Náročné bolo prepájanie cieleného individuálneho prístupu k dieťaťu so ŠVVP s tzv. bežnou V a V, ako aj vytvorenie vhodnej rovnováhy medzi dieťaťom so ŠVVP a ostatnými deťmi v triede z hľadiska uspokojovania individuálnych výchovno-vzdelávacích potrieb všetkých detí. Pozitívne sa vyjadrovali k získavaniu skúseností so vzdelávaním detí so ŠVVP, ktoré primerane zvládali učebné situácie. Poukázali na absenciu špeciálnych pedagógov, asistentov učiteľov i na nepravidelnú dochádzku detí do MŠ. Dôvodom nepravidelnej dochádzky boli časté ochorenia spôsobené oslabenou imunitou detí a finančná núdza zákonných zástupcov, čo obmedzovalo ich systematické inštitucionálne vzdelávanie sa. U detí s nepravidelnou dochádzkou sa prejavovala znížená schopnosť v sústredení sa a v zotrvaní v činnosti. Návšteva pedagogických zamestnancov *Banskobystrického* kraja v rodinách, rôznorodosť kultúrnych a športových podujatí pozitívne prispievali k zlepšeniu dochádzky detí zo SZP. Aj napriek pedagogickej osvete a aktivít vyvinutých zriaďovateľom jednej MŠ, bol záujem o dochádzku detí zo SZP (rómske etnikum) nízky. Učitelia *Nitrianskeho* kraja uvádzali narušenie procesu V a V zo strany detí zo SZP, čo mohlo byť spôsobené aj nedostatkami ich profesijných zručností so vzdelávaním uvedených detí.

Pozitívne zistenia

- rešpektovanie a dodržiavanie princípu rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca
- spolupráca škôl so zákonnými zástupcami a s poradenskými zariadeniami

Negatívne zistenia

- chýbajúci asistenti učiteľa a interní odborní zamestnanci
- nepravidelná dochádzka detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Zdravotne znevýhodnených bolo **44** (0,42 %) detí z celkového počtu detí so ŠVVP. Z nich bolo **integrovaných 12** detí. V **štyroch špeciálnych triedach** *Nitrianskeho* kraja bolo vzdelávaných **32** detí (1 trieda s 8 deťmi s mentálnym postihnutím, 2 triedy so 16 deťmi so zrakovým postihnutím a 1 trieda s 8 deťmi s narušenou komunikačnou schopnosťou).

---

¹ napr.: Fašiangy, environmentálne aktivity, Deň matiek, Deň rodiny, MDD, výchovné koncerty v spolupráci so základnou, či umeleckou školou, literárne dopoludnia v spolupráci s knižnicou, exkurzie na farmách, aktivity súvisiace s dopravnou výchovou, športové olympiády, Mesiac úcty k starším, Mikuláš, besiedky, výlety; divadelné predstavenia

Integrovaným deťom so ZZ bolo *upravené prostredie*, najmä vytvorením relaxačných kútikov a úložných priestorov pre špeciálne didaktické a pre kompenzačné pomôcky. Dôraz bol kladený aj na vyvážené striedanie aktivít a relaxácie, na konkrétne, adresné požiadavky, zadania a úlohy a na aktivity iniciujúce a využívajúce viaceré zmysly detí so ZZ. Ojedinele deti vyžadovali využívanie *špeciálnych a kompenzačných pomôcok*, či uplatnenie *špecifických metód a foriem*, napr. individuálne metódy stimulačno-preventívneho charakteru v oblasti logopedickej prevencie, rozmanité sluchovo analytické činnosti. Pri *úprave organizácie V a V* školy využívali a ponúkali zákonným zástupcom niekoľko hodinový, prípadne adaptačný, diagnostický pobyt s ohľadom na častejšie a rýchlejšie unavenie sa detí. Vzhľadom na možnosti a potreby konkrétnych detí nastavili individuálnu dĺžku činností. Napr. v *Banskobystrickom* kraji sa dieťa prijaté na adaptačný pobyt v čase školskej inšpekcie zúčastnilo pobytu vonku so zákonným zástupcom. Zaujímalo sa o poznatky súvisiace s prírodou a primerane nadväzovalo sociálny kontakt s intaktnými deťmi.

Väčšina integrovaných detí so ZZ zvládala úlohy zadávané učiteľmi, ktorí zohľadňovali ich motorickú, intelektuálnu úroveň a momentálnu osobnú dispozíciu. Niektoré boli odkázané na pomoc a spoluprácu dospelých (učiteľov i zákonných zástupcov), najčastejšie pri vykonávaní činností súvisiacich so sebaobsluhou, hygienou a stolovaním. Adekvátne svojim schopnostiam a zdravotnému stavu zvládali základné lokomočné pohyby, dokázali opakovať, napodobňovať a spájať pohyb s riekankami a rytmom reprodukovanej hudby. Prejavovali prirodzený záujem o pohybové aktivity. V činnostiach s výtvarným a s konštrukčným zameraním uplatňovali nadobudnuté skúsenosti a osobitú kreativitu. Obsahu a významu viacsmernej komunikácie porozumeli. Vzájomne sa akceptovali a kooperovali, boli ohľaduplné, čo priaznivo vplývalo na celkovú atmosféru v triedach. Motivovalo ich priebežné verbálne povzbudzovanie, hodnotenie a prívetivý prístup učiteľov. Medzi intaktnými a ZZ deťmi prevládali pozitívne sociálne vzťahy. Pozorované bolo nežiaduce správanie sa handicapovaných detí k intaktným, ako aj ich narušanie procesu V a V v *Nitrianskom* kraji.

Zásahy do *úpravy prostredia* zrealizovali v MŠ so *špeciálnymi triedami* pre deti so zrakovým a mentálnym postihnutím. Intenzita osvetlenia chodieb a schodísk, farebne a číselne odlíšené dvere bez sklenenej výplne, farebné označenie prvého a posledného schodu, upravené vstupné priestory s nájazdovými rampami, vnútorné priestory bez prahov umožňovali deťom bezproblémovjšie pohybovanie sa a ľahšie orientovanie sa v priestoroch školy. Špeciálna tyflopédická, logopedická učebňa, učebňa na alternatívne pohybové aktivity so suchým bazénom a telocvičňa slúžili na reedukáciu v oblasti zraku, reči a pohybu.

V komunikácii s dieťaťom so sluchovým postihnutím využívali učitelia posunkovú reč. U detí so zrakovým postihnutím rozvíjali náhradné funkcie a napomáhali využívaniu zvyškov ich schopností. Je možné konštatovať, že aj ich pravidelná dochádzka do MŠ napomohla k celkovému zlepšeniu zraku. V triede pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou neboli realizované logopedické cvičenia, deťom nebol vytvorený priestor na korekciu nesprávnej výslovnosti, rozvoj oromotoriky, nácvik fonematického rozlišovania hlások, auditívnej diferenciačnej schopnosti, čo znižovalo možnosti nápravy ich reči. Zapríčinené to bolo neprofesionálnym prístupom učiteľa, ktorý nezabezpečil dostatok primeraných podnetov pre komunikáciu detí. Deti s mentálnym postihnutím mali oneskorený vývin reči, verbálne málo komunikovali.

Zabezpečenie servisu odborníkmi bolo v jednotlivých krajoch, aj vzhľadom na nedostatok financií, rôznorodé. V *Košickom* kraji asistenciu dieťaťu s diagnostikovanou narušenou

komunikačnou schopnosťou, poruchou aktivity s výraznou instabilitou a narušenou koncentráciou pozornosti, poskytovala zamestnankyňa prijatá na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby. Komplexnú starostlivosť deťom v *Nitrianskom* kraji poskytovalo 26 odborných zamestnancov, z toho 8 s ukončeným vzdelaním špeciálnej pedagogiky a 4, ktorí si dopĺňali odbornosť štúdiom špeciálnej pedagogiky. Stimulácia zraku, sluchu, pohybu a reči detí bola ovplyvnená intervenciou externej ortoptičkej zdravotnej sestry, oftalmológa, logopéda a interného školského špeciálneho pedagóga. Odborná starostlivosť bola zabezpečovaná v jednej MŠ *Trenčianskeho* kraja špeciálnym pedagógom a interná personálna pomoc školským psychologom a špeciálnym pedagógom ZŠ v jednej ZŠ s MŠ *Žilinského* kraja. Zároveň učiteľ MŠ uvedenej školy získal absolvovaním špecializačného pomaturitného štúdia vyššie odborné vzdelanie v odbore špeciálna pedagogika. V budúcnosti bude nápomocný pri výchove a vzdelávaní detí so zdravotným znevýhodnením.

Pozitívne zistenia

- vytvorenie podmienok pre výchovu a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením
- podieľanie sa na korigovaní zdravotného znevýhodnenia detí v spolupráci so zákonnými zástupcami a s príslušnými odborníkmi

Negatívne zistenia

- nezabezpečenie bezbarierovej úpravy priestorov škôl s bežnými triedami, v ktorých boli integrované deti so zdravotným znevýhodnením
- nezohľadnenie špecifických potrieb detí v prístupe učiteľov

Detí **zo sociálne znevýhodneného prostredia** bolo **24** (0,23 %), z nich 2 mali odloženú povinnú školskú dochádzku (OPŠD) a 4 pri V a V vyžadovali uplatňovanie špecifických prístupov. Pedagogickí zamestnanci najčastejšie uvádzali v *rozhovoroch* i v informačnom dotazníku pre riaditeľa MŠ, že predprimárne vzdelávanie detí zo SZP malo dopad na socializáciu detí vrátane primeraného zvládania sebaobslužných činností, ako aj ich elementárnej pripravenosti na vstup do ZŠ. *Pozitívnym príkladom* boli dve školy *Banskobystrického* kraja, ktoré zabezpečovali V a V detí zo SZP – detí rómskeho etnika spolu s majoritnou populáciou aj za pomoci *asistentov učiteľa*.

V procese V a V vo vzťahu k deťom zo SZP bol najčastejšie uplatňovaný individuálny a empatický prístup. K celostnému rozvoju ich osobnosti napomáhali rôznorodé činnosti vo dvojiciach, menších skupinách a zážitkové učenie sa. V menšej miere boli učiteľmi rešpektované špecifické potreby a momentálne osobné dispozície detí, ako aj odporúčané metodické postupy týkajúce sa vhodného sedenia pri stole, držania grafického materiálu, formátu papiera i kresliacich a písacích prostriedkov. Absencia motivácie, diferencovania činností a občasné poskytovanie príležitostí na uplatnenie vlastného záujmu, na samostatné uvažovanie, vyhľadávanie, argumentovanie a riešenie problémov sa nepriaznivo odzrkadlili na výkonnosti detí. Deti boli viac v úlohe pozorovateľa a prijímateľa hotových poznatkov sprostredkovaných učiteľkami, s využívaním slovných metód i názorných pomôcok. Niektorí učitelia využívaním zaujímavých interaktívnych úloh, rôznorodých hier s rešpektovaním multikultúrneho prostredia účinne podporovali nadobúdanie skúseností a ich praktickú aplikáciu deťmi. Deti prejavovali záujem o pohybové aktivity, vedeli zaujať základné polohy a postoje, s istotou sa pohybovali v priestoroch škôl. Pri vykonávaní činností súvisiacich so sebaobsluhou, hygienou a stolovaním boli samostatné. Aktívne medzi sebou komunikovali v materinskom a primerane s učiteľom i v štátnom jazyku. V *Banskobystrickom* kraji bolo ojedinele pozorované vyhľadávanie informácií deťmi v knihách a obrázkových súboroch,

zadávanie otázok vyvolávajúcej učebný záujem a aktívne vyjadrovanie sa detí, využívanie digitálnej techniky, verbálne i súhrnné hodnotenie učiteľom. Realizáciou tanečného a speváckeho krúžku v popoludňajších hodinách v jednej ZŠ s MŠ učitelia podchytili vrodený temperament detí, umožňovali im vyjadriť sa pohybom, tancom a spevom. V Nitrianskom kraji v riadených činnostiach deti neuplatňovali logické a tvorivé myslenie. Komunikáciu výraznejšie využívali v spontánných činnostiach, v riadených rozhovoroch odpovedali prevažne jednoslovné.

Pozitívne zistenia

- eliminovanie nežiaducich javov a predsudkov týkajúcich sa výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia

Negatívne zistenia

- neuplatnenie motivácie a diferencovania činností učiteľmi

Záver

Školy vzdelávajúce deti so ŠVVP deklarovali v ŠkVP i v podmienkach prijímania a reálne uplatňovali princípy rovnoprávnosti prístupu k V a V so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a zákazu všetkých foriem diskriminácie. *Prínosom* boli rešpektovanie a dodržiavanie práv všetkých detí – detí so ŠVVP i intaktných detí, a ojedinelá, nezastupiteľná z hľadiska individualizácie, participácia asistenta učiteľa a príslušného interného odborného zamestnanca pri ich vzdelávaní. Učitelia zvýšenou mierou individuálneho prístupu, rôznorodými podujatiami a spoluprácou so zákonnými zástupcami, s poradenskými zariadeniami napomáhali eliminovaniu dôsledkov ZZ detí a rozvoju detí zo SZP v kognitívnej oblasti i v spôsoboch vystupovania a vykonávania činností vrátane sebaobsluhy. Celospoločensky významným sa javilo vzdelávanie detí zo SZP – detí rómskeho etnika v dvoch školách *Banskobystrického* kraja. Bezproblémové pohybovanie sa a ľahšie orientovanie sa detí so ZZ umožňovali upravené priestory škôl v Nitrianskom kraji. Vzdelávanie integrovaných detí s intaktnými v bežných triedach pozitívne vplývalo na ich osobnostný rozvoj. Pedagogickí zamestnanci konštatovali, že narastá záujem zákonných zástupcov o integráciu detí so ŠVVP, ako aj to, že im chýbajú poznatky o metódach, formách a spôsoboch ich vzdelávania, čo je dopadom aj nedostatočných ponúk poskytovateľov kontinuálneho vzdelávania v uvedenej oblasti.

Tabuľka č. 1 *Deti so ŠVVP² v kontrolovaných školách v školských rokoch 2008/2009 - 2013/2014 v SR*

Školský rok	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Celkový počet detí	14 292	11 584	9 093	8 454	10 863	10 344
Deti so ZZ	20		48	60	78	44
Deti zo SZP	375	170	33	63	16	24
Deti s N			2	1	1	
Deti so ŠVVP	395	170	83	124	95	68

Zistenia zo školských inšpekcií týkajúce sa detí so ŠVVP boli vo všetkých sledovaných oblastiach porovnateľné s predchádzajúcimi školskými rokmi.

² vysvetlenie skratiek detí so ŠVVP v tabuľke č. 1: deti so zdravotným znevýhodnením – ZZ, deti zo sociálne znevýhodneného prostredia – SZP, deti s nadaním – N

Výrazne pozitívne zistenia

- rešpektovanie a dodržiavanie princípov výchovy a vzdelávania a práv detí
- vytvorenie podmienok pre výchovu a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- zapájanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a ich zákonných zástupcov do procesu výchovy a vzdelávania a aktivít škôl

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami asistentom učiteľa a príslušným interným odborným zamestnancom
- vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- zohľadnenie špecifických potrieb detí v prístupe učiteľov

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- zamerať interné vzdelávanie pedagogických zamestnancov aj na oblasť výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- zabezpečiť, v spolupráci so zriaďovateľom, asistenta učiteľa a interného odborného zamestnanca pre vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- zabezpečiť, v spolupráci so zriaďovateľom, skvalitňovanie materiálno-technických podmienok vrátane bezbarierovej úpravy priestorov škôl

Zriaďovateľom

- podporovať vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zabezpečením asistenta učiteľa, príslušného interného odborného zamestnanca a skvalitnením materiálno-technických podmienok škôl vrátane debarierizácie

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu

- stanoviť príslušným právnym predpisom zriaďovateľom a školám, vzhľadom na zabezpečenie primeranej starostlivosti, *povinnosť zabezpečiť asistenta učiteľa a interného odborného zamestnanca* pre vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežných a v špeciálnych triedach

Metodicko-pedagogickému centru

- rozšíriť ponuku kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov materských škôl o oblasť vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami